

Opinie Verplichtstelling blijft overeind bij minder solidariteit

René Maatman en Mark Heemskerk
16 mei 2017

Bij de hervorming van het pensioenstelsel zal de solidariteit verminderen. Volgens René Maatman en Mark Heemskerk hoeft dat de verplichtstelling, die wordt gerechtvaardigd door solidariteitskenmerken, niet in gevaar te brengen.

Tijdens de hervatting van de kabinetsformatie zal worden gesproken over een nieuw pensioenstelsel. We willen graag dat pensioenrechten helder en harder worden. De variant met persoonlijke pensioenpotjes gooit hoge ogen. De vraag rijst of die variant voldoende solidariteit heeft om de verplichtstelling overeind te houden.

De wens zoveel mogelijk werkenden te laten deelnemen aan een pensioenregeling wordt breed onderschreven. Dan is er na pensionering geen terugval nodig op collectieve middelen. Die doelstelling wordt grotendeels bereikt met de verplichte deelneming in bedrijfstakpensioenfondsen. De verplichtstelling geldt voor meer dan 75% van de werknemers. Iedereen in de bedrijfstak doet dan mee, man-vrouw, jong-oud, ziek of gezond, en elke werkgever.

De inbreuk die de verplichtstelling maakt op het Europees mededingingsrecht - verzekeraars zijn uitgesloten van mededinging – is volgens Europese rechtspraak uit 1999 toegestaan. De verplichtstelling voorkomt risicoselectie en leegloop van 'goede' risico's naar andere pensioenuitvoerders. Voor de Europese rechter was belangrijk dat het bedrijfstakpensioenfonds solidariteit organiseert. Ons stelsel heeft veel solidariteitskenmerken: de doorsneesystematiek, het delen van lang- en kortlevenrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico's, de acceptatieplicht, buffers voor risicodeling tussen pech- en gelukgeneraties en kruissubsidiëring tussen pensioenregelingen (verbod op ringfencing).

René Maatman

[Meer informatie](#)

[Melding sluiten](#)

Risico's delen om er samen beter van te worden, is een mooie vorm van solidariteit. Inkomensoverdrachten tussen belanghebbenden bij een pensioenfonds kunnen echter leiden tot 'overspannen solidariteit'. Die dreigt het draagvlak en de toekomstbestendigheid van het stelsel te ondermijnen. Degene die nú solidair is met een ander (en voor die ander een offer brengt, via de kruissubsidiëring of de doorsneesystematiek), moet maar hopen dat die ander bereid is solidair te zijn met hém, als de tijd daar is.

Het huidige stelsel kan dat vertrouwen niet bieden. Dat komt omdat het pensioencontract een uitzonderlijk lange looptijd heeft, tot wel zeventig jaar. Tijdens een zo lange periode zijn er gebeurtenissen (unknown unknowns) waardoor de werkelijkheid anders zal zijn dan wij nu verwachten. Dat leidt tot borrelpraat zoals: 'tegen de tijd dat ik 67 ben, moet ik nog maar zien of er voor mij wat over is.'

Dat kan ertoe leiden dat mensen mentaal afscheid nemen van het pensioenstelsel. Zij treffen mogelijk onnodige voorzorgsbesparingen die minder effectief zijn dan deelneming in een pensioenfonds. Dat leidt tot gederfde levensvreugde ("je zou zoveel leukere dingen kunnen doen met je inkomen") en brengt schade toe aan onze economie (onderbesteding, financieringsproblemen voor banken, onevenwichtige betalingsbalans). Herstel van vertrouwen is dus een groot goed. Versterken van eigendomsrechten en persoonlijke pensioenpotjes kunnen daaraan bijdragen. Solidariteitskenmerken die dit vertrouwen onder druk zetten, verdienen heroverweging.

Er moet wel voldoende solidariteit overblijven om de **Mark Heemskerk** verplichtstelling van bedrijfstakpensioenfonds te rechtvaardigen. Het lijkt ons mogelijk de doorsneesystematiek te beëindigen en het verbod op ringfencing af te schaffen. Daarmee nemen we een risico. We weten immers niet vooraf hoeveel solidariteit er bij de Europese rechter nodig is om de verplichtstelling overeind te houden. Maar die rechter is niet gek, noch wereldvreemd. Europese rechtspraak uit 2011 lijkt ruimte te bieden voor handhaving van de verplichtstelling met minder solidariteit dan er nu is. Rechters begrijpen dat een nieuw stelsel nodig is voor herstel voor doorgesloten solidariteit, voor het behoud van maatschappelijk draagvlak, om flexibele arbeidsverhoudingen te faciliteren, voor macro-economische stabiliteit. De wetgever zal dat wel moeten uitleggen en

Pensioen Pro maakt gebruik van cookies ter verbetering van uw gebruikersgemak

[Meer informatie](#)

[Melding sluiten](#)

onderbouwen, zodat de rechter die redenering kan overnemen. Hopelijk zal het komende regeerakkoord daarop voorsorteren.

René Maatman is hoogleraar vermogensbeheer en pensioenvraagstukken aan de Radboud Universiteit en advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek. Mark Heemskerk is bijzonder hoogleraar Pensioenrecht aan de Radboud Universiteit en advocaat bij Held.

© 2017 Pensioen Pro. Alle rechten voorbehouden.

Pensioen Pro maakt gebruik van cookies ter verbetering van uw gebruikersgemak

[Meer informatie](#)

[Melding sluiten](#)